

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران
دفتر ارتباطات علمی

برنامه استراتیژیک
ارتباطات علمی
۸۹-۱۳۸۷

فرشته منصوری

همکاران

آصفه اسدی - سیروس علیدوستی

ناظر

مهندس مطفی کاظمی

۱۳۸۶

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

دفتر ارتباطات علمی

برنامه استراتژیک

ارتباطات علمی

۸۹-۱۳۸۷

فرشته منصوری

همکاران

اصغر اسدی - سیروس علیدوستی

ناظر

مهندس مصطفی کاظمی

۱۳۸۶

بہ نام خدا

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران
Iranian Research Institute
for Scientific Information
and Documentation
(IRANDOC)

تجلی

شماره : NO.
تاریخ : Date.
پیوست : Ref.

معاونت اداری و مالی

بدین وسیله انجام پروژه «تدوین برنامه استراتژیک ارتباطات علمی:
۸۹-۱۳۸۷» توسط سرکار خانم فرشته منصوری با همکاری آقایان اصغر
اسدی و دکتر سیروس علیدوستی و نظارت آقای مهندس مصطفی کاظمی و
گزارش علمی آن تأیید می‌شود.
لازم می‌داند مراتب قدردانی و سپاس خود را به تمامی همکاران این
پروژه تقدیم دارد.

حمید کاظمی
معاون اداری و مالی
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

دسامه

۰۰۴

محیط متغیر و پویای کنونی و فناوریهای نوپدید به‌ویژه برای سازمانهای علمی و پژوهشی، فعالیت آنها را تحت تأثیر زیادی قرار می‌دهد. به همین دلیل، دفتر ارتباطات علمی در پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران (پژوهشگاه) تصمیم گرفت کار خود را بر ارتباطی درست با محیط بنا نهد تا از این رهگذر، قوتها و ضعفهایش را چنان آرایش دهد که با فرصتها و تهدیدهای محیط، بافتاری مطلوب پدید آورد و در چنین فضایی به بهترین وجه مأموریت خود را به انجام رساند. این مهم از طریق برنامه‌ریزی استراتژیک صورت پذیرفت که نتیجه آن، استراتژیهای ارتباطات علمی برای سالهای ۸۹-۱۳۸۷ بود.

ویژگی برتری بخش استراتژی، در قابلیت انعطاف و پویایی آن است. از همین رو، مخاطبان، ذی‌نفعان، و مجریان این برنامه می‌توانند با دقت نظر و موشکافی، هرگونه کاستی آن را گوشزد و هرگونه تغییری را که مناسب می‌دانند، مطرح و در غنای آن مشارکت جویند. پیشاپیش از این‌گونه همکاری، استقبال و سپاسگزاری می‌شود.

در این سند، جهت‌گیری استراتژیک پژوهشگاه در حوزه ارتباطات علمی در چارچوب یک برنامه استراتژیک آینده‌نگر، تصمیم‌یار، و نتیجه‌گرا تبیین می‌شود. این سند دارای هفت بخش بنیادین است: مقدمه، یک نگاه، تاریخچه، افق آینده، مأموریت، هدفهای استراتژیک، اجرا، و پیوستها.

۱. مقدمه نگاهی کلی به ماهیت برنامه‌ریزی استراتژیک دارد و دریچه‌ای را برای ورود به برنامه استراتژیک پژوهشگاه در حوزه ارتباطات علمی می‌گشاید.

۲. یک نگاه، مأموریت، چشم‌انداز، ارزشها، و هدفهای استراتژیک را به‌اجمال بیان می‌دارد.

۳. گذشته پژوهشگاه و ارتباطات علمی در آن در بخش تاریخچه تبیین می‌شود.

۴. افق آینده به چشم‌انداز ارتباطات علمی در پژوهشگاه اشاره دارد.

۵. مأموریت، فلسفه وجودی ارتباطات علمی در پژوهشگاه و وظایفی که بر عهده دارد را تبیین می‌کند.

۶. هدفهای استراتژیک، سوگیری بنیادین پژوهشگاه را در ارتباطات علمی بیان می‌دارد.

۷. نقشه راه برای دستیابی به هدفهای استراتژیک در بخش اجرا می‌آید. در این بخش نتایج یا

برون دادها، استراتژیها، شاخصهای عملکرد، و مقیاسهای نشانگر بیان می شوند.

۱-۷. نتایج یا برون دادها آنچه هستند که از فعالیتهایی که برای دستیابی به هدفها صورت می پذیرند، پدید می آیند.

۲-۷. استراتژیها برنامه هایی هستند که باید برای دستیابی هدفهای استراتژیک انجام پذیرند.

۳-۷. شاخصهای عملکرد، برای اندازه گیری و ارزیابی پیشرفت برنامه در مقایسه با هدفها به کار می روند.

۴-۷. مقیاسهای نشانگر برای هر شاخص عملکرد، شیوه های گوناگونی هستند که آن شاخص را اندازه گیری می کنند.

۸ در پیوستها نیز مروری بر مفاهیم، اهمیت، رویکردها و مدل های ارتباطات علمی، و وضعیت موجود ارتباطات علمی در پژوهشگاه را تشریح می شوند.

در پایان لازم می داند از یاری تمامی همکارانی که در تدوین این برنامه مشارکت داشته اند، قدردانی و همه اعضای دفتر ارتباطات علمی را به اجرای متعهدانه آن دعوت کند.

مصطفی کاظمی

مدیر دفتر ارتباطات علمی

پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

۱۳۸۷

فهرست

۱.....	دیباچه
۳.....	فهرست مطالب
۴.....	۱. مقدمه
۵.....	۲. یک نگاه
۶.....	۳. تاریخچه: از کجا آمده ایم؟
۷.....	۴. افق آینده: به کجا می رویم؟
۸.....	۵. مأموریت
۹.....	۶. هدفهای استراتژیک
۱۰.....	۷. اجرا
۱۸.....	پیوست «الف»
۲۴.....	پیوست «ب»

۱. مقدمه

اندکی پس از گذشت ۲۰۰ سال از هنگامی که «آدام اسمیت» وجود یک دست نامرئی را در اقتصاد ابراز داشت، «آلفرد دو پونت چندلر» در سال ۱۹۷۷ در کتاب دست مرئی به سازوکار جدیدی که در اقتصاد قرن بیستم ظهور یافته بود، اشاره کرد. این سازوکار، نقش پیدا و آشکار مدیران حرفه‌ای و متخصصی بود که در رقابت با دست نامرئی بازار، سازمانهای خود را توسعه و گسترش می‌دهند. یکی از ابزارهای چنین مدیرانی، برنامه‌ریزی استراتژیک است که با توجه به محیط و فرصتها و تهدیدهای ناشی از آن برای سازمان و ره‌گیری تفکر و اقدام استراتژیک به هدایت سازمان به سرمزل مقصود از میان تلاطمهای محیطی و آرایش منابع با شناخت نقاط قوت و ضعف سازمان می‌انجامد.

رسالت وجودی یک سازمان و ارزشهای حاکم بر آن تعیین‌کننده‌های بنیادین آرمانها و هدفهای آن سازمان به‌شمار می‌روند، اما میزان دستیابی به این آرمانها و هدفها، و بقا و پایداری سازمان در گرو برنامه‌ریزی درست است. از این نگاه، سازمان در صورتی می‌تواند حرکت در مسیری روشن و در جهت تعالی را داشته باشد که افزون بر تعیین افق سازمانی و تبیین اهداف دست‌یافتنی، تمهیداتی را فراهم آورد تا امکان نائل شدن به این هدفها نیز فراهم آید. از جمله این تمهیدات بهره‌گیری از استراتژیهای مناسب است.

در این سند «استراتژیهای ارتباطات علمی» پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران تبیین شده‌اند. این سند با ارائه جهت و رویکردی پایدار پژوهشگاه را در انجام مأموریت خود در حوزه ارتباطات علمی یاری می‌کند. بر این اساس، پژوهشگاه با دنبال کردن استراتژیهایی برای نهادی‌سازی ارتباطات علمی، برقراری و توسعه برهم‌کنشهای هدفمند با جامعه علمی و مدیریت مطلوب روابط با پژوهشگران و مراکز علمی و پژوهشی در سطح ملی و جهانی، توسعه مهارت‌های پژوهشی پژوهشگران، و تشویق و پشتیبانی از ارتباطات علمی آنها؛ بنیان پایداری را برای ارتباطات علمی پژوهشگاه به عنوان یک چشم‌انداز مطلوب فراهم می‌کند. چشم‌اندازی که بر محور نهادی‌سازی و تعالی اجتماعی و گسترش ارتباطات علمی شکل می‌گیرد و در نتیجه آن پژوهشگران پژوهشگاه به پژوهشگرانی ملی و جهانی تبدیل خواهند شد.

۲. یک نگاه

چشم انداز

پژوهشگران پژوهشگاه دارای ارتباط علمی روان، گسترده، و عمیق در سطوح سازمانی، ملی، و جهانی خواهند بود. پژوهشگاه نیز زمینه ارتباط علمی را برای پژوهشگران خود و پژوهشگران حوزه‌های علمی مرتبط در سطح کشور، با روشهای نوآورانه و خلاقانه و با کاربرد فناوریهای نوین فراهم می‌سازد.

ماموریت

برقراری ارتباط علمی مطلوب به صورت مستقیم و غیر مستقیم، میان پژوهشگران پژوهشگاه و میان پژوهشگاه و افراد، گروهها، و سازمانهایی که در حوزه‌های علمی مرتبط فعالیت دارند.

ارزشها

ارتباطات علمی در پژوهشگاه بر اساس این باورها و اعتقادات دنبال می‌شود:

- ➔ نقش بنیادین ارتباطات علمی در گسترش دانش؛
- ➔ کاربرد فناوریهای نوین و کانالهای نوپدید؛ و
- ➔ پایبندی به اصول اخلاقی در ارتباطات.

هدفهای استراتژیک

- ➔ پژوهشگران: توسعه مهارتهای ارتباطی، و تشویق و پشتیبانی از ارتباطات علمی پژوهشگران.
- ➔ پژوهشگاه: نهادی‌سازی ارتباطات علمی و تعالی اعتبار علمی و اجتماعی پژوهشگاه.
- ➔ جامعه علمی: برقراری و گسترش ارتباطات علمی هدف‌مند در میان جامعه علمی مرتبط و مدیریت کارا و اثربخش این گونه ارتباطات آنان در سطح ملی و جهانی.

۳. تاریخچه: از کجا آمده ایم؟

«پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران» که در سال ۱۳۴۷ با نام «مرکز اسناد ایران» تأسیس شده بود پس از تغییراتی چند، براساس اعتقاد به پاره‌ای از ارزشها و باورها از جمله:

- ✦ اهمیت و نقش روزافزون علوم و فناوری اطلاعات در کشور و جهان؛
- ✦ اهمیت و نقش اطلاعات علمی و فنی در توسعه همه جانبه کشور؛
- ✦ اهمیت و نقش ظرفیت ملی تولید و پردازش اطلاعات علمی و فنی در ارتقای جایگاه جهانی کشور؛
- ✦ اهمیت و نقش کتابخانه‌ها، مراکز و کارشناسان اطلاع‌رسانی در تحقق جامعه اطلاعاتی و دانش‌مدار؛
- ✦ ضرورت توجه به پیامدهای فرهنگی و اجتماعی کاربرد فناوری اطلاعات؛
- ✦ توسعه نیروی انسانی به عنوان محور توسعه علوم و فناوری اطلاعات؛
- ✦ لزوم همگامی با تغییرات سریع علمی و فنی در حوزه علوم و فناوری اطلاعات؛
- ✦ ضرورت ایفای نقش فعال در گسترش دانش بشری و فرایند جهانی‌سازی؛ و
- ✦ لزوم حفظ میراث علمی کشور و انتقال آن به نسلهای آینده؛

با تصویب «شورای گسترش آموزش عالی»، در تیرماه ۱۳۸۴ از سطح پژوهشکده به پژوهشگاه ارتقا یافت و به عنوان «پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران» وابسته به «وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری» عرصه جدیدی را در فعالیتهای پژوهشی کشور در حوزه علوم و فناوری اطلاعات آغاز کرد.

ارتباطات علمی در پژوهشگاه، هم‌زاد آن است. اولین کتاب پژوهشگاه، «راهنمای روزنامه‌های ایران ۱۳۴۷» بود که در سال ۱۳۴۸ منتشر شد. «نشریه فنی مرکز مدارک علمی» نیز اولین فصل‌نامه علمی در حوزه اطلاع‌رسانی است که انتشار آن از مهر ماه سال ۱۳۵۱ آغاز شد. این روند در ارتباطات علمی ادامه داشت، اما با ارتقا به سطح پژوهشگاه، ارتباطات علمی نیز در کانون توجهی ویژه قرار گرفت و در تشکیلات مصوب سال ۱۳۸۴ پژوهشگاه، دفتری به نام دفتر ارتباطات علمی در معاونت پژوهشی، عهده‌دار این حوزه شد. اما در عمل، این دفتر در نیمه دوم سال ۱۳۸۵ رسمیت یافت و تاکنون در حال گسترش فعالیتها و خدمات خود است.

۴. افق آینده: به کجای می‌رویم؟

پژوهشگاه با اعتقاد بنیادین به نقش ارتباطات در توسعه علمی، به ساخت سیستمی متناسب با محیط داخلی و خارجی خود برای گسترش ارتباطات علمی نائل می‌آید که در آن، پژوهشگران به آسانی با هم‌تایان خود ارتباطی دوسویه، عمیق، و گسترده برقرار می‌سازند. پژوهشگاه، با ارج نهادن به فعالیتهای گروهی و تامین کانالهای ارتباطی پژوهشگران پژوهشگاه با دیگر افراد و مؤسسه‌ها، تحولی عمیق را در ماهیت پژوهشهای علمی پژوهشگاه ایجاد می‌کند و پژوهشگران ماهر در برقراری ارتباط علمی، نقش و جایگاه خود را در جامعه علمی، گسترشی روزافزون می‌بخشند و با حضوری مؤثرتر در گسترش علم و دانش، پژوهشگرانی ملی و جهانی خواهد بود.

پژوهشگاه با آگاهی از فرایند پرشتاب جهانی‌سازی به‌ویژه در علم و فناوری و از میان رفتن مرزها در میان جامعه علمی و با شناخت توانش بی‌بدیل فناوری اطلاعات در ساخت روابطی فراگیر، افزایش سرعت در ارتباطات علمی، و تحول در انتشارات علمی؛ کاربرد این فناوری را در برقراری ارتباطات علمی نهادی می‌سازد و از آن به عنوان عاملی پر قدرت در برقراری ارتباطات علمی پژوهشگاه فارغ از زمان و مکان بهره خواهد برد.

پژوهشگاه با نهادی‌سازی ارتباطات علمی، به کانونی برای هم‌گرایی پژوهشگران حوزه‌های علمی مرتبط بدل می‌شود به گونه‌ای که این پژوهشگران، پاره‌ای درخور از اعتبار علمی خود را از مشارکت در این کانون فراچنگ آورند. در مقابل نیز پژوهشگاه به اعتبار علمی و اجتماعی روزافزون دست می‌یابد.

۵. مأموریت

مأموریت پژوهشگاه در حوزه ارتباطات علمی، برقراری ارتباط علمی مطلوب به صورت مستقیم و غیر مستقیم، میان اعضای هیئت علمی و گروههای پژوهشی و آموزشی پژوهشگاه و میان پژوهشگاه و افراد، گروهها، و سازمانهایی است که در حوزههای علمی مرتبط فعالیت دارند. برای انجام این مأموریت، پژوهشگاه:

- ✦ روشها و فرایندهای جدید ارتباطات علمی را در سطوح گوناگون فردی و سازمانی، و ملی و جهانی شناسایی و در سیستم ارتباطات علمی خود به کار می برد؛
- ✦ فعالیتهای علمی پژوهشگران خود را از کانالهای گوناگون و متنوع به افراد، گروهها، و سازمانهای علاقه مند در سطح کشور و جهان معرفی می کند؛
- ✦ از پژوهشگران خود در ایجاد ارتباط با جامعه علمی پشتیبانی می کند؛
- ✦ سیستمی برای تشویق ارتباطات علمی در سطح پژوهشگاه بر بنیان پایش و پیمایش مداوم فراهم می آورد؛ و
- ✦ کانونی برای ارتباط و هم گرایی پژوهشگران کشور در حوزههای مرتبط فراهم می آورد.

پژوهشگاه با اعتقاد به:

- ✦ نقش بنیادین ارتباطات علمی در گسترش دانش؛
 - ✦ کاربرد فناوریهای نوین و کانالهای نوپدید؛ و
 - ✦ پایبندی به اصول اخلاقی در ارتباطات؛
- تلاش می کند به نیازهای این ذی نفعان پژوهشگاه در حوزه ارتباطات علمی پاسخ گوید:
- ✦ پژوهشگران و پدیدآورانی که اثری علمی را تولید می کنند؛
 - ✦ ناشرانی که دستاوردهای پژوهشهای علمی را بسته بندی و کالای اطلاعاتی خلق می کنند؛
 - ✦ کتابخانه ها و مراکز اطلاعاتی که کالاهای اطلاعاتی را گرد می آورند، اشاعه می دهند، و حفظ می کنند؛ و
 - ✦ افراد و سازمانهایی که نتایج دستاوردهای پژوهشهای پیشین را به ابتکار عملهای پژوهشی جدید، سیاستهای دولتی، محصولات تجاری، و خدمات عمومی بدل می سازند.

۶. مدهای استراتژیک

پژوهشگران توسعه مهارت‌های ارتباطی، تشویق و پشتیبانی از ارتباطات علمی پژوهشگران

مهارت‌های ارتباطی پژوهشگران مانند مهارت‌های نگارش علمی و ارائه شفاهی با کاربست روش‌های آموزشی گوناگون توسعه می‌یابد و در کنار آن سیستمی برای تشویق آنان به گسترش ارتباطات علمی، بر اساس شناخت عوامل پیش‌برنده و بازدارنده، طراحی و اجرا می‌شود. هر گاه که پژوهشگران در فرایند ارتباط علمی، فراخور وضعیت، نیاز به پشتیبانی داشته باشند، پشتیبانی لازم را به صورت نظام‌یافته دریافت می‌دارند.

پژوهشگاه نهادی سازی ارتباطات علمی و تعالی اعتبار علمی و اجتماعی پژوهشگاه

با طراحی و اجرای سیستم ارتباطات علمی به همراه پایش و پیمایش همیشگی آن، شناخت و تعبیه انواع مجاری ارتباطات علمی، و طراحی و بازطراحی مستمر فرایندهای ارتباط علمی، این گونه ارتباط را به نهادی در سطح پژوهشگاه بدل می‌سازد. این نهادی‌سازی در میان مدت باعث شناساندن بیشتر پژوهشگاه و فعالیتهای پژوهشگران آن و تعالی اعتبار علمی و اجتماعی پژوهشگاه خواهد شد.

جامعه علمی برقراری و گسترش ارتباطات علمی هدف‌مند در میان جامعه علمی مرتبط و مدیریت کارا و اثر بخش

ارتباطات علمی آنان در سطح ملی و جهانی

با اتکا به سیستم نهادی ارتباطات علمی و با بهره‌مندی از مجاری رسمی و غیررسمی ارتباطات به طور مستقیم و غیر مستقیم، همراه با شناسایی پژوهشگران و نیروهای متخصص ایرانی و خارجی، شرایط لازم برای گسترش ارتباطات علمی با مجامع علمی ملی و جهانی فراهم می‌آید و توسعه می‌یابد. از این رهگذر، پژوهشگاه به کانون ارتباطات علمی در حوزه‌های علمی مرتبط بدل می‌شود و می‌تواند این ارتباطات را به گونه‌ای اثر بخش و کارا مدیریت کند.

۷. اجرا

مدف استراتژیک اول

توسعه مهارت‌های ارتباطی، و تشویق و پشتیبانی از ارتباطات علمی پژوهشگران.

نتایج ابرون داد

۱. گسترش ارتباطات علمی میان فردی پژوهشگران؛
۲. گسترش ارتباطات علمی پژوهشگران با سازمان‌های مرتبط؛
۳. مهارت و توانمندی پژوهشگران در ارتباطات علمی.

استراتژیها

۱. تأمین و توسعه زیرساخت ارتباطات علمی؛
۲. تشویق ارتباطات علمی؛
۳. تقویت دانش و مهارت ارتباطات علمی؛
۴. پشتیبانی از ارتباطات علمی؛
۵. ارتقای اعتبار علمی فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات؛
۶. حمایت از حقوق معنوی پدیدآوران وابسته به پژوهشگاه؛
۷. برگزاری تورهای ارتباط علمی؛
۸. طراحی شیوه‌نامه‌ها و استانداردهای نگارش و نشر انواع آثار علمی؛
۹. طراحی و ساخت وبسایت پژوهشهای جاری در پژوهشگاه؛
۱۰. ارائه خدمات آگاهی‌رسانی جاری ارتباطات علمی در پژوهشگاه؛
۱۱. ایجاد آرشیو واقعی و مجازی ارتباطات علمی پژوهشگاه؛
۱۲. اعزام پژوهشگران به فرصت مطالعاتی؛
۱۳. پشتیبانی از شرکت پژوهشگران پژوهشگاه در همایشهای علمی داخلی و خارجی.

شاخصهای عملکرد

برون واداول: گسترش ارتباطات علمی میان فردی پژوهشگران.

شاخص عملکرد	مقیاس شاخص
همکاری پژوهشی	+ تعداد همکاریهای میان فردی در پژوهشگاه؛ + تعداد همکاریهای میان فردی در سطح کشور؛ + تعداد همکاریهای میان فردی در سطح جهان.
مبادله پیش چاپها	+ تعداد مبادله پیش چاپها با افراد داخل پژوهشگاه؛ + تعداد مبادله پیش چاپها با افراد خارج از پژوهشگاه در داخل کشور؛ + تعداد مبادله پیش چاپها با افراد خارج از پژوهشگاه در خارج از کشور.
بحث و گفتگوهای علمی	+ تعداد گروههای بحث و گفت وگویی علمی که پژوهشگران پژوهشگاه در آنها عضویت دارند؛ + تعداد گروههای بحث و گفت وگویی علمی ای که پژوهشگاه راه اندازی و مدیریت می کند.
انتشارات مشترک	+ تعداد انتشارات مشترک با افراد داخل پژوهشگاه؛ + تعداد انتشارات مشترک با افراد خارج از پژوهشگاه در داخل کشور؛ + تعداد انتشارات مشترک با افراد خارج از پژوهشگاه در خارج از کشور.

برون وادووم: گسترش ارتباطات علمی پژوهشگران با سازمانهای مرتبط.

شاخص عملکرد	مقیاس شاخص
ارتباط علمی پژوهشگران با پژوهشگاه	+ تعداد شرکت در جلسه های علمی و مشورتی پژوهشگاه؛ + تعداد کارگاههای آموزشی برگزار شده از سوی پژوهشگران پژوهشگاه؛

شاخص عملکرد

مقیاس نشانگر

- ✦ میزان همکاری در نشریه‌های علمی پژوهشگاه؛
- ✦ میزان همکاری در برگزاری کنفرانسهای برگزار شده توسط پژوهشگاه؛
- ✦ تعداد نظارت بر طرحهای پژوهشی در پژوهشگاه.
- ✦ شرکت با ارائه مقاله در کنفرانسهای داخلی؛
- ✦ شرکت با ارائه مقاله در کنفرانسهای خارجی؛
- ✦ شرکت بدون ارائه مقاله در کنفرانسهای داخلی؛
- ✦ شرکت بدون ارائه مقاله در کنفرانسهای داخلی؛
- ✦ همکاری در برگزاری کنفرانسهای داخلی؛
- ✦ همکاری در برگزاری کنفرانسهای خارجی؛
- ✦ تعداد عضویت در انجمنهای علمی.
- ✦ میزان عضویت در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعات؛
- ✦ میزان منابع دریافتی از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعات؛
- ✦ میزان همکاری در مدیریت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعات.
- ✦ تعداد راهنمایی / مشاوره / داوری پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها.
- ✦ تعداد طرحهای انجام شده برای سازمانهای دیگر؛
- ✦ میزان کمکهای مالی دریافتی از سازمانهای دیگر؛
- ✦ تعداد ساعات مشاوره به سازمانهای دیگر؛
- ✦ تعداد فرصت مطالعاتی داخل کشور.
- ✦ تعداد آثار علمی منتشر شده پژوهشگران از سوی ناشران؛
- ✦ میزان همکاری پژوهشگران با ناشرین.

شرکت در انجمنها و کنفرانسها

ارتباط علمی با کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعات

ارتباط علمی با دانشگاهها و پژوهشگاهها

ارتباط با سازمانهای متقاضی پژوهش

ارتباط با ناشران

برون‌داد سوم: مهارت و توانمندی پژوهشگران در ارتباطات علمی.

شاخص عملکرد

مقیاس نشانگر

- ✦ تعداد برگزاری دوره‌های آموزشی؛
- ✦ تعداد راهنماها و شیوه‌نامه‌های انتشار یافته.

دوره‌های آموزشی مرتبط

هدف استراتژیک دوم

نهادی سازی ارتباطات علمی و افزایش اعتبار علمی و اجتماعی پژوهشگاه.

نتایج / برون دادها

۱. ارتباطات علمی نظام یافته؛
۲. جایگاه و اعتبار علمی و اجتماعی متعالی پژوهشگاه در حوزه علوم و فناوری اطلاعات.

استراتژیها

۱. طراحی سیستم ارتباطات علمی؛
۲. کاربرد فناوری اطلاعات؛
۳. تدوین خط مشیهای ارتباطات علمی؛
۴. پایش و شناخت مستمر کانالها، کارکردها، و نیازهای ارتباطات علمی؛
۵. ایفای نقش کانونی برای ارتباطات علمی در حوزه علوم و فناوری اطلاعات؛
۶. ایجاد نمایشگاه واقعی و مجازی ارتباطات علمی پژوهشگاه.

شاخصهای عملکرد

برون داد اول: ارتباطات علمی نظام یافته.

شاخص عملکرد	معیار شاخصگر
شبه پای برقراری ارتباطات علمی	→ تعداد کانالهای تعریف شده ارتباطات علمی؛
	→ میزان رسمیت فرایندهای ارتباط علمی.
آگاهی ذی نفعان	→ میزان آگاهی ذی نفعان از سیستم ارتباطات علمی پژوهشگاه؛
	→ میزان آگاهی رسانی به ذی نفعان.

برون دادوم؛ جایگاه و اعتبار علمی و اجتماعی متعالی پژوهشگاه در حوزه علوم و فناوری اطلاعات.

شاخص عملکرد	مقیاس شاخص
تصور ذهنی ذی نفعان	➔ جایگاه پژوهشگاه در ذهن عموم؛
	➔ جایگاه پژوهشگاه در ذهن ذی نفعان؛
	➔ جایگاه پژوهشگاه در رتبه بندیهای ملی و جهانی.
پذیرش اجتماعی	➔ تعداد عضویتها در مجامع علمی داخلی؛
	➔ تعداد عضویتها در مجامع علمی خارجی؛
	➔ میزان منابع مالی جذب شده؛
	➔ تعداد بازدیدهای افراد و سازمانهای ذی نفع؛
	➔ میزان حضور در مدیریت همایشهای علمی.

هدف استراتژیک سوم

برقراری و گسترش ارتباطات علمی هدفمند در میان جامعه علمی مرتبط و مدیریت کارا و اثربخش ارتباطات علمی آنان در سطح ملی و جهانی.

نتایج / برون دادها

۱. ارتباط علمی گسترده با عاملان پژوهش در علوم و فناوری اطلاعات در سطح سازمانی؛
۲. ارتباط علمی گسترده با عاملان پژوهش در علوم و فناوری اطلاعات در سطح فردی.

استراتژیها

۱. شناسایی و معرفی عاملان انسانی و سازمانی پژوهش در علوم و فناوری اطلاعات در ایران و جهان؛
۲. تشکیل و گسترش کانون ارتباط علمی میان پژوهشگران علوم و فناوری اطلاعات کشور؛
۳. تأمین زمینه ارتباط علمی میان پژوهشگران علوم و فناوری اطلاعات کشور و پژوهشگران خارج از کشور؛
۴. پشتیبانی از شبکه‌های ارتباط علمی مردم نهاد.

شاخصهای عملکرد

برون داد اول: ارتباط علمی گسترده با عاملان پژوهش در علوم و فناوری اطلاعات در سطح سازمانی.

مقیاس نشانگر

شاخص عملکرد

✓ تعداد موافقت نامه‌های همکاری با کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی داخل کشور؛

همکاری با کتابخانه‌ها

شاخص عملکرد

مقیاس نشانگر

و مراکز اطلاع رسانی	+ تعداد موافقت نامه های همکاری با کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی خارج از کشور؛
ارتباط علمی با انجمن های علمی	+ میزان مبادله منابع اطلاعاتی با کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی.
و دیگر نهادهای مرتبط	+ تعداد عضویت در انجمن های علمی داخلی؛
	+ تعداد عضویت در انجمن های علمی خارجی؛
همکاری با موسسه های پژوهشی و دانشگاهی	+ تعداد عضویت در دیگر نهادهای مرتبط؛
	+ میزان مشارکت در مدیریت دیگر نهادهای مرتبط.
	+ تعداد طرح های پژوهشی مشترک داخلی؛
	+ تعداد طرح های پژوهشی مشترک خارجی؛
	+ مبلغ طرح های پژوهشی مشترک داخلی؛
	+ مبلغ طرح های پژوهشی مشترک خارجی؛
	+ تعداد و تنوع دوره های آموزشی مشترک داخلی؛
	+ تعداد و تنوع دوره های آموزشی مشترک خارجی؛
	+ تعداد کنفرانس های مشترک با موسسه های داخلی؛
	+ تعداد کنفرانس های مشترک با موسسه های خارجی.
ارتباط علمی با سازمان های متقاضی و پشتیبان پژوهش	+ تعداد طرح های پژوهشی انجام شده برای دیگر موسسه ها؛
	+ مبلغ طرح های پژوهشی انجام شده برای دیگر موسسه ها.
ارتباط علمی با ناشران	+ تعداد انتشارات مشترک پژوهشگاه با ناشران داخلی؛
	+ تعداد انتشارات مشترک پژوهشگاه با ناشران خارجی؛
	+ تعداد قراردادهای منعقد شده برای توزیع انتشارات.
همکاری با کنفرانس ها	+ میزان حمایت مالی از کنفرانس ها؛
	+ میزان مشارکت در مدیریت کنفرانس ها.

برون‌داد دوم: ارتباط علمی گسترده با عاملان پژوهش در علوم و فناوری اطلاعات در سطح فردی.

شاخص عملکرد	مقیاس نشانگر
ارتباط علمی با پژوهشگران	+ تعداد طرح‌های پژوهشی تصویب، نظارت، و داوری شده؛ + میزان آگاهی رسانی جاری به پژوهشگران؛ + تعداد و کیفیت کاربرد شیوه‌ها و ابزارهای نوین ارتباطات علمی؛ + تعداد پیش‌چاپ‌های مشترک.
ارتباط علمی با استادان رشته‌ای مرتبط	+ تعداد دوره‌های آموزشی برگزار شده توسط استادان خارج از پژوهشگاه؛ + ساعات دوره‌های آموزشی برگزار شده توسط استادان خارج از پژوهشگاه؛ + تعداد پژوهش‌های صورت گرفته توسط استادان خارج از پژوهشگاه؛ + مبلغ پژوهش‌های صورت گرفته توسط استادان خارج از پژوهشگاه؛ + میزان مشارکت استادان خارج از پژوهشگاه در مدیریت پژوهشگاه؛ + ساعات مشاوره استادان خارج از پژوهشگاه.
ارتباط علمی با دانشجویان	+ میزان پشتیبانی مالی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ایرانی داخل کشور؛
تحصیلات تکمیلی ایرانی	+ تعداد پشتیبانی مالی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ایرانی داخل کشور؛
داخل و خارج از کشور	+ میزان پشتیبانی اطلاعاتی صورت گرفته از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ایرانی داخل کشور؛
در رشته‌ای مرتبط	+ میزان پشتیبانی مالی صورت گرفته از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ایرانی خارج از کشور؛ + تعداد پشتیبانی مالی صورت گرفته از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ایرانی خارج از کشور؛ + میزان پشتیبانی اطلاعاتی صورت گرفته از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ایرانی خارج از کشور؛ + تعداد کارآموزان و کارورزان تحصیلات تکمیلی.

پیوست «الف»: ارتباطات علمی

ارتباطات علمی سیستمی است که مهم‌ترین کارکرد آن، تبادل و سهم‌سازی یافته‌های علمی در جامعه دانشگاهی است (ALA 2006; Xia 2006). این گونه ارتباط یکی از اجزای درونی فعالیتهای علمی روزمره است و اینکه تقریباً هر کتاب یا مقاله علمی به نوشته‌های دیگر استناد می‌کند شاهدی بر این واقعیت به‌شمار می‌رود. چنین ارتباطی نقش مهمی را در علم و فناوری ایفا می‌کند و عامل اصلی گسترش دانش و تسریع استفاده از علم است که بدون آن امکان رشد و توسعه علوم متنی خواهد بود (ریاحی ۱۳۷۴؛ Hanson 1973, 13).

در این سیستم، دانشمندان و پژوهشگران، پژوهش خود را اجرا و نتایج کار خود را با ابزارهای گوناگون از جمله ابزارهای رسمی مانند ادواریهای علمی، معرفی و دیگران را با آن آشنا می‌کنند. در فرایند رسمی نشر، پژوهشگران نتایج کار خود را بر پایه آثار دیگران می‌نگارند و به ناشران می‌دهند. در مقابل، ناشران با هم‌ترازخوانی^۱، اصلاحات و ویرایشهای لازم را انجام می‌دهند، و اثر را به صورت انبوه در ادواریهای علمی به چاپ می‌رسانند. سپس کتابخانه‌ها این ادواریها را خریداری، آنها را سازمان‌دهی و دسترس‌پذیر، و برای نسلهای آینده دانشمندان و پژوهشگران نگه‌داری و حفظ می‌کنند (Case 2002; Fiallbrant 1994).

در زمانهای گذشته که تعداد دانشمندان و پژوهشگران اندک بود، بسیاری از ارتباطات در علوم بدون تلاشهای سازمان‌یافته و با تماسهای فردی و به صورت غیررسمی و سازمان‌نیافته صورت می‌گرفت. چنین شیوه‌ای اکنون دیگر کارایی ندارد و به سیستمهای سازمان‌یافته ارتباطی نیاز است. «هانسون» نیاز به ارتباطات سازمان‌یافته علمی و گسترش پیچیدگیهای سیستمهای ارتباطی را نتیجه عوامل زیر می‌داند (Hanson 1973, 14, 16):

۱. افزایش تعداد دانشمندان و فناوران^۲ و در نتیجه، افزایش برون‌داد دانش؛
 ۲. گسترش علم، فناوری، و صنعت در بخشهای توسعه‌یافته جهان مانند آسیا، آفریقا، و آمریکای جنوبی؛
 ۳. افزایش تخصصهای علمی، و هم‌زمان ارتباط و هم‌پوشانی بسیاری از شاخه‌های علوم؛
 ۴. تبدیل علم، فناوری، و صنعت به فعالیتهایی گروهی که در برگیرنده افرادی است که پیش‌تر نه با هم همکاری داشتند و نه یک‌دیگر را می‌شناختند؛
 ۵. افزایش سرعت تبدیل حال به گذشته و در نتیجه افزایش ذخیره دانش که همان «گذشته» است.
- سیستم رسمی ارتباط علمی به عنوان پاسخی به این نیاز، دارای کارکردهای مهمی است. نخست آنکه نشر علمی، دانش را با انتشار مقالات اشاعه می‌دهد و به پژوهشگران امکان می‌دهد، یافته‌های مهم خود را در جامعه پژوهشی گسترده‌تر و فراتر توزیع کنند. دوم اینکه این سیستم، کنترل کیفیت مقالات را از طریق بررسی علمی دقیق و فرایند ویراستاری تضمین می‌کند. سوم اینکه هنگامی که منابع منتشر می‌شوند، بخشی از قلمرو عمومی به حساب می‌آیند و کتابخانه‌های پژوهشی در مجموع برای این گونه منابع مانند یک آرشیو غیرمتمرکز^۳ عمل

^۱ هم‌ترازخوانی برای اولین بار در مقابل اصطلاح 'peer review' در (میرزایی و دیگران ۱۳۸۵) به کار رفته است.

^۲ technologists

^۳ distributed archive

می‌کنند. چهارم آنکه نشر علمی وجهه‌ای رسمی را برای نویسندگان به ارمغان می‌آورد که باعث می‌شود بیشتر شناخته شوند، و قراردادهای پژوهشی بیشتری با آنها امضا شود، یا به ترفیع و قدردانی از آنان منجر شود. افزون بر این، سیستم ارتباط علمی، اولویت کشف یا اختراع خاص را در انحصار فردی قرار می‌دهد که نخستین بار به آن دست یافته است (Shearer and Birdsall 2002).

بدین ترتیب، ارتباطات یکی از اجزای درونی فعالیتهای علمی روزمره است و این حقیقت روشن که تقریباً هر کتاب یا مقاله علمی به نوشتجات دیگر استناد می‌کند دال بر این واقعیت است. چنین ارتباطاتی نقش مهمی را در علوم ایفا می‌کند (Hanson 1973, 13). وجود ارتباطات در علم و انتقال اطلاعات، به منزله جریان خون در بدن انسان است و ضرورت آن را همه تأیید کرده‌اند. امروزه بیش از چندین هزار نشریه و کتاب علمی و فنی در سال منتشر می‌گردد و چندین میلیون مقاله به چاپ می‌رسد و سمینارها و کنفرانسهای بسیار زیادی در سطح جهان در رشته‌ها و سطوح مختلف برگزار می‌شود که همه حاکی از گستردگی و عظمت ارتباطات علمی در جهان معاصر است (ابراهیمی ۱۳۷۲).

ارتباط علمی، عامل اصلی گسترش دانش و تسریع استفاده از علم به‌شمار می‌رود (Hanson 1973, 13). با این مضمون که میان افکار، نظریه‌ها، و فراورده‌های فکری، با جایگاه اجتماعی تولیدکنندگان آنها همبستگی وجود دارد و در این زمینه بر اهمیت ارتباطات در توسعه اندیشه‌ها تأکید می‌شود و این اعتقاد وجود دارد که گسترش دانش فقط از طریق روابط اجتماعی قابل تحقق است (داکا، زیر واژه جامعه‌شناسی دانش، ۶۸۰). از سوی دیگر به خاطر افزایش برون‌داد دانش در نتیجه افزایش تعداد دانشمندان و فناوران^۱؛ گسترش علم، فناوری، و صنعت در بخشهای توسعه‌نیافته جهان کنونی؛ افزایش تخصصهای علمی و بیشتر شدن ارتباط و هم‌پوشانی بسیاری از شاخه‌های علوم؛ گروهی شدن علم، فناوری، و صنعت؛ و بیشتر شدن ذخیره دانش با افزایش سرعت تبدیل حال^۲ به گذشته^۳، نیاز به ارتباطات سازمان‌یافته علمی نمایان می‌شود که نتیجه آن گسترش پیچیدگیهای سیستمهای ارتباطی است (Hanson 1973, 14, 16). افزون بر این فعالیت روزانه دانشمندان نیازمند ارتباطاتی مؤثر است تا بتواند؛ اندیشه و عمل را از طریق وارد کردن اندیشه‌ها، تجربه‌ها، دانش، و پیشرفتهای دیگر افراد و برهم کنش با آنها برانگیزاند؛ آگاهی از کارهای دیگران را به‌طور مداوم افزایش دهد؛ احتمال دوباره کاری فعاليتها را کاهش دهد؛ اطلاعات مقدماتی و پیشینه‌های لازم را برای فعالیت در زمینه‌های جدید یا ناشناخته فراهم سازد؛ و اطلاعات و داده‌های لازم را برای انجام فعالیت موجود فراهم آورد (Hanson 1973, 15).

ارتباطات علمی اصطلاحی است که اشاره به فرایند ارائه و تحویل دانشی دارد که اعضای جامعه دانشگاهی تولید می‌کنند. بخش وسیعی از این فرایند، به اشتراک نهادن انتشارات علمی میان پژوهشگران و دانشجویان است (Xia 2006). در واقع، ارتباط علمی ارتباطی است که در آن، کالاهای علمی تولید و مصرف می‌شوند. برخی پژوهشگران بر این عقیده‌اند که واسطه‌های دانش (نه فقط کتابداران و ناشران، بلکه مدیران دانشگاهی و مؤسسه‌های پشتیبان) به ارتباط علمی به عنوان یک پارادایم تولید/ مصرف می‌نگرند (Lally 2001). «بورگمن»، مطالعه چگونگی کاربرد و اشاعه اطلاعات دانشمندان و پژوهشگران هر حوزه (علوم فیزیکی،

¹ technologists

² specialization

³ present

⁴ past

⁵ injection

زیست‌شناسی، اجتماعی و رفتاری، علوم انسانی، فناوری) از طریق کانالهای رسمی و غیررسمی را ارتباط علمی می‌نامد. به عقیده وی، مطالعه ارتباط علمی شامل رشد اطلاعات علمی، روابط میان زمینه‌های پژوهشی و رشته‌ها، نیازها، و استفاده‌های اطلاعاتی گروههای استفاده‌کننده، و روابط میان روشهای ارتباطی رسمی و غیررسمی می‌شود (Borgman 2000). به گفته انجمن کتابداران آمریکا^۱، ارتباطات علمی سیستمی است که از آن طریق، پژوهشها و دیگر نوشته‌های علمی تولید می‌شوند، کیفیت آنها ارزیابی می‌گردد، به دست جامعه دانشگاهی می‌رسند، و از آنها برای کاربردهای آینده نگه‌داری می‌شود (ALA 2006). «رانو»، به اشتراک نهادن و ارزیابی نتایج پژوهش، یافته‌ها، و مشاهدات میان دانشجویان و همکاران حرفه‌ای از طریق ابزارهای رسمی و غیررسمی را ارتباط علمی می‌نامد (Rao 2001).

ارتباط علمی را می‌توان به صورت فرایندی نیز تعریف کرد که در این فرایند، دانشمندان و پژوهشگران، پژوهش خود را اجرا و نتایج کار خود را معرفی و دیگران را با آن آشنا می‌کنند (Case 2002). در مفهوم بسیار کلی، ارتباطات علمی بین پژوهشگران (نویسنده یا خواننده) اتفاق می‌افتد و هدف آن مبادله واحدهای اطلاعاتی^۲ است. بازار ارتباط علمی از نویسندگان و خوانندگان تشکیل می‌شود که نقش کنشگران عام^۳ یا ذی‌نفعان این بازار را ایفا می‌کنند. نویسندگان تنها از طریق تولید واحدهای اطلاعاتی (مانند نوشتن یک مقاله علمی یا فراهم‌آوری مجموعه‌ای از داده‌ها) ذی‌نفع این بازار محسوب نمی‌شوند، بلکه مصرف‌کنندگان بسیار فعال این بازار نیز هستند همچنان که توقع دارند محصولشان در اختیار تمامی خوانندگان قرار گیرد. علاوه بر این، کالای آنها نمود واقعی مسئولیت^۴ آنان در مؤسسه یا سازمان است. آنها با خلق و مستندسازی پژوهش خویش، اولویت کار با اکتشاف خویش را مدعی می‌شوند و این امری بسیار مداوم و مستمر است (Roosendaal and Geurts 1998).

شیوه‌های مختلفی برای ارتباط علمی وجود دارند که همه آنها زیر دو عنوان ارتباط رسمی و غیررسمی یا ارتباط غیرمستقیم و مستقیم تقسیم می‌شوند که هر دو در جای خود مهم هستند. ارتباط رسمی و غیرمستقیم ارتباطی است که اطلاعات با واسطه مبادله می‌شود، مثلاً از طریق نشریات علمی و مقالات. ارتباط غیررسمی و مستقیم ارتباطی است که در آن، اطلاعات بدون واسطه مبادله می‌شود، مثلاً از طریق ملاقات دو دانشمند در یک سمینار علمی. نشریات علمی، کتابها، گزارشها، تک‌نگاشت‌ها، جلسات منظم انجمنهای علمی و حرفه‌ای، و سمینارها و همایشهای بزرگ علمی از جمله کانالهای ارتباط رسمی هستند و ملاقاتهای شخصی، نامه‌های خصوصی، مبادله چاپهای مجدد^۵ و پیش‌چاپ‌ها، تلفن، سمینارهای کوچک علمی، و مانند آنها کانالهای غیررسمی و مستقیم ارتباطی‌اند (ابراهیمی ۱۳۷۲، ۳۴).

در نوشتجات مربوطه سه سطح در ارتباط علمی یافت می‌شود. این سه سطح عبارت‌اند از (Dascal 2002):

۱. ارتباطات درون علمی^۶: ارتباط بین دانشمندانی که در یک زمینه خاص فعالیت می‌کنند، به عنوان مثال ارتباط میان فیزیکدانان؛

۲. ارتباطات بین علمی^۷: ارتباط بین دانشمندانی که در زمینه‌های مختلف فعالیت می‌کنند و این فعالیتها می‌تواند

¹ American Library Association: ALA

² information units

³ generic actors

⁴ accountability

⁵ reprints

⁶ intra-scientific

⁷ cross-scientific

مربوط به زمینه موضوعی دانشمند (ارتباط میان رشته‌ای) و یا نامربوط به آن (ارتباط غیررشته‌ای) باشد، به عنوان مثال ارتباط بین یک روانشناس و یک متخصص علوم تربیتی؛

۳. ارتباطات فراعلمی^۱: ارتباط بین دانشمندان و غیردانشمندان مانند سیاستمداران، مؤسسه‌های پشتیبان پژوهش، و به طور کلی عموم افراد.

ارتباط علمی دارای کارکردهای بسیار مهمی در جامعه است (Shearer and Birdsall 2002). نخست آنکه نشر علمی، دانش را با انتشار مقالات و تک نگاشته‌ها اشاعه می‌دهد و به پژوهشگران امکان می‌دهد یافته‌های مهم خویش را به جامعه پژوهشی گسترده‌تر و فراتر توزیع کنند. دوم اینکه این سیستم کنترل کیفی مقالات را از طریق بررسی علمی دقیق و فرایند ویراستاری تضمین می‌کند. سوم اینکه هنگامی که منابع منتشر می‌شوند، بخشی از قلمرو عمومی به حساب می‌آیند و کتابخانه‌های پژوهشی در مجموع برای این گونه منابع مانند یک آرشیو غیرمتمرکز^۲ عمل می‌کنند. چهارم آنکه نشر علمی وجهه‌ای رسمی را برای نویسندگان به ارمغان می‌آورد که باعث می‌شود بیشتر شناخته شوند، قراردادهای پژوهشی بیشتری با آنها امضا شود، یا به ترفیع و قدردانی از آنان منجر شود. افزون بر این، سیستم ارتباط علمی، اولویت کشف یا اختراع خاص را در انحصار فردی قرار می‌دهد که نخستین بار به آن دست یافته است.

ارتباط علمی از طریق روشهای گوناگونی مانند توانمندسازی دانشمندان در آگاهی از پژوهشهای پیشین، اعتبارسنجی منابع اطلاعاتی از طریق اظهارات^۳ افراد دیگر، و برآوردن درخواستهای پژوهشی در زمینه‌های موضوعی خاص، و مانند آنها به جامعه پژوهشی خدمت می‌کند. با این وجود، این تصور اشتباه است که کارکردهای ارتباطات علمی در پیشرفت علم، تنها در برآوردن نیازهای اطلاعاتی، و گفت‌وگو با دانشمندان، و فراهم آوردن اطلاعاتی خلاصه می‌شود که دانشمند می‌خواهد. یکی از کارکردهای مهم ارتباطات علمی این است که توجه دانشمندان و پژوهشگران را جدا از موضوعهایی که پیش‌تر روی آنها کار می‌کرده است، به سوی موضوعهای جدید جلب کند. کارکرد مهم دیگر سیستم ارتباطات علمی، بازخوران دوسویه (به صورت پیشنهاد یا نقد) میان پژوهشگران و دانشمندان است (Menzel 1967). «روزندال» و «گرتس»، پس از آنکه تحلیلی از بازار اطلاعات ارائه می‌دهند، در قیاس با تحلیل خود از بازار، ارتباطات علمی را دارای کارکردهای اصلی ثبت^۴، آگاهی‌رسانی^۵، تأیید^۶، و آرشیو^۷ می‌دانند (Rosendaal and Geurts 1997).

در زمینه ارتباطات علمی مدلهایی از سوی پژوهشگران گوناگون ارائه شده‌اند که پاره‌ای از آنها در سطح سازمانی و پاره‌ای دیگر در سطح ملی هستند که از این میان می‌توان به مدل «بوک»، «افلاگان» و «کولز» (Buck, Flagan, and Coles 1999)، مدل «شیرر» و بیردسال (Shearer and Birdsall 2002)، مدل «یونیسیست» (UNISIST 1971)، مدل «ساندرگارد»، «اندرسون»، و «هیورلند» (Sondergaard, Anderson, and Hjørland 2003)، مدل «گاروی» و «گریفیث» (Garvey 1979; Garvey and Griffith 1972)، مدل «هارد» (Hurd 2000)، مدل «زو کالا»، (Rosenbaum 1996) مدل ارتباطات علمی و انتقال فناوری «اکاف» (Ackoff 1976) اشاره نمود.

¹ extra-scientific

²distributed archive

³testimony

⁴registration

⁵awareness

⁶certification

⁷archiving

فهرست منابع

- ابراهیمی، قربانعلی. ۱۳۷۲. اجتماع علمی و ساختارهای آن. فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی (رهیافت) ۵ (تابستان - پاییز): ۴۰-۳۰.
- ریاحی، اسماعیل. ۱۳۷۴. مجلات علمی: مجرای ارتباط دانشمندان. رهیافت (بهار): ۱۹-۱۰.
- میرزایی، سید آیت الله، محمد ابوبی اردکان، معصومه قاراخانی، و فاطمه شیخ شجاعی. ۱۳۸۵. هم‌ترازخوانی در مجلات علمی: مطالعه موردی مجله جامعه‌شناسی ایران. مجله جامعه‌شناسی ایران ۷ (۴): ۱۴۷-۱۷۹.
- Ackoff, R. L. 1976. *Designing a national scientific and technological communication system*. [Pennsylvania]: Univ. of Pennsylvania Press.
- ALA. See American Library Association.
- American Library Association. 2006. Scholarly communication toolkit. <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlissues/scholarlycomm/scholarlycommunicationtoolkit/toolkit.htm> (Accessed January 27, 2006).
- Borgman, C. 2000. Digital libraries and the continuum of scholarly communication. *Journal of Documentation* 56 (4): 412-430.
- Buck, A. M., R. C. Flagan, and B. Coles. 1999. Scholar's forum: A new model for scholarly communication. <http://library.caltech.edu/publications/scholarsforum/scholarsforum.pdf> (Accessed January 17, 2006).
- Case, M. M. 2002. Igniting change in scholarly communication: SPARC, its past, present, and future. *Advances in Librarianship* 26:1-26. http://www.arl.org/sparc/SPARC_Advances.pdf (Accessed January 17, 2006).
- Dascal, M. 2003. Transparency in scientific communication: From Leibniz's dream to today reality. *Studies in Communication Sciences* 3 (1): 1-26.
- Fiallbrant, N. 1994. Communication in science and technology: An introduction. Chalmers University of Technology. <http://internet.unib.ktu.lt/physics/texts/communication/Communic.htm> (Accessed January 18, 2006).
- Garvey, W. D., and B. C. Griffith. 1966. Scientific Communication as a Social System. *Science* 157 (792): 1011-6.
- Garvey, W. D. 1979. *Communication: The essence of science*. Elmsford, NY: Pergamon Press.
- Hanson, C. W. 1973. *Introduction to information-science work*. London: Aslib.
- Hurd, J. M. 2000. The transformation of scientific communication: A model for 2020. *Journal of the American Society for Information Science* 51 (14): 1279-83.
- Lally, E. 2001. A researcher's perspective on electronic scholarly Communication. *Online Information Review* 25 (2): 80-87.
- Menzel, H. 1967. Planning the consequences of unplanned action in scientific communication. Paper presented in Symposium on Communication in Science: Documentation and Automation, eds. DeReuck, Anthony and J. Knight, 1996.
- Rao, M. K. 2001. Scholarly communication and electronic journals: Issues and prospects for academic and research libraries. *Library Review* 50 (4): 169-175.
- Roosendaal, H. E., and P. A. Th. Geurts. 1997. Forces and functions in scientific communication: An analysis of their interplay. In *Proceedings of the Conference on Cooperative Research Information Systems in Physics*, Univ. of Oldenburg, Germany, September 1-3. <http://www.physik.uni-oldenburg.de/conferences/crisp97/roosendaal.html> (Accessed January 27, 2006).
- Rosenbaum, H. 1996. Information use environments and structuration: Towards an integration of Taylor and Giddens. In *Proceedings of the 56th Annual Meeting of the American Society for Information Science*, eds. S. Bonzi, vol. 30: 235-245. Medford, NJ: Learned Information. Quoted in A. Zuccala, Modeling the invisible college (*Journal of the American Society for Information Science and Technology* 57 (2): 152-168.B, 2006).
- Shearer, K., and B. Birdsall. 2002. The transition of scholarly communications in Canada. http://www.carl-abrc.ca/projects/kdstudy/public_html/pdf/bgroun.pdf (Accessed January 27, 2006).
- Shearer, K., and B. Birdsall. 2002. The transition of scholarly communications in Canada. http://www.carl-abrc.ca/projects/kdstudy/public_html/pdf/bgroun.pdf (Accessed January 27, 2006).
- Sondergaard, T. F., J. Anderson, and B. Hjørland. 2003. Document and the communication of Scientific and scholarly information, revising and updating the UNISIST model. *Journal of Documentation* 59 (3): 278-320.

UNISIST. *See* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization and the International Council of Scientific Unions.

UNISIST .1971. Study report on the feasibility of a world science information system. Paris: UNESCO.

Xia, J. 2006. Scholarly communication in East and Southeast Asia: Traditions and challenges. *IFLA Journal* 32 (2): 104-112.

پیوست «ب»: وضع موجود ارتباطات علمی در پژوهشگاه

۱. مقدمه

بررسی وضع موجود ارتباطات علمی در این پژوهشگاه بر اساس فهرست افراد و سازمانهایی انجام می‌شود که از سوی دفتر ارتباطات علمی به عنوان طرفهای اصلی این ارتباط تعیین شده‌اند.

۲. فهرست افراد و سازمانهای طرف ارتباطات علمی

۱. افراد

۱-۱. افراد داخل کشور

۱-۱-۱. پژوهشگران شاغل در پژوهشگاه

۱-۱-۲. استادان رشته‌های مرتبط

۱-۱-۳. دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های مرتبط

۲-۱. افراد خارج از کشور

۲-۱-۱. استادان رشته‌های مرتبط

۲-۱-۲. دانشجویان ایرانی تحصیلات تکمیلی در دانشگاههای خارج

۲. مؤسسه‌ها

۱-۲. مؤسسه‌های داخلی

۱-۲-۱. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعات

۱-۲-۱-۱. ملی

۱-۲-۱-۲. دانشگاهی

۱-۲-۱-۳. اختصاصی

۱-۲-۲. مؤسسه‌های دانشگاهی و پژوهشی

۱-۲-۲-۱. دانشگاهها و مراکز آموزش عالی

۱-۲-۲-۲. پژوهشگاهها و مراکز پژوهشی

۱-۲-۳. ناشران

۱-۲-۳-۱. مجلات تخصصی

۱-۲-۳-۲. کتاب

۱-۲-۴. شوراهای و کمیسیونهای مرتبط

۱-۲-۵. دستگاههای دولتی

۱-۲-۶. انجمنهای علمی

۱-۲-۷. هیئت‌امنا

۲-۱-۸. همایشها

۲-۱-۹. رسانه‌های عمومی

۲-۲. مؤسسه‌های خارجی

۲-۲-۱. دانشگاهها

۲-۲-۲. مؤسسه‌های پژوهشی

۲-۲-۳. انجمنهای علمی

۲-۲-۴. شوراها و کمیسیونهای جهانی و میان‌ملل

۲-۲-۵. همایشها

۲-۲-۶. ناشران

۲-۲-۶-۱. مجلات تخصصی

۲-۲-۶-۲. کتاب

۳. وضع موجود ارتباطات علمی در پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

۱. افراد

۱-۱. افراد داخل کشور

۱-۱-۱. پژوهشگران شاغل در پژوهشگاه

پژوهشگران شاغل در پژوهشگاه با همکاری در انجام طرحهای پژوهشی، و نگارش کتابها و مقاله‌های مشترک به صورت رسمی با یکدیگر ارتباط علمی دارند.

به عنوان نمونه‌هایی از همکاری در انجام طرحهای پژوهشی می‌توان به مشارکت «محمود بابایی» و «سیروس علیدوستی» در پروژه «الگوی تولید نسخه الکترونیکی مدارک»، مشارکت «سیروس علیدوستی»، «محمد ابوبی»، و «فاطمه شیخ‌شعاعی» در طرح پژوهشی «بررسی وضعیت فرایند داوری مقالات در مجلات معتبر علمی»، و مشارکت «حمیده بیرامی» و «سیروس علیدوستی» در طرح پژوهشی «طراحی الگوی توصیف آماری طرح غدیر: عضویت فراگیر کتابخانه‌ها» اشاره کرد. پاره‌ای دیگر از این همکاری به نظارت و داوری طرحهای پژوهشی به اختصاص دارد که با تقاضای پژوهشگاه از پژوهشگران انجام می‌شود.

همکاری «سیروس علیدوستی» و «محمد ابوبی» در تألیف کتاب «شیوه‌نامه ایران» و مشارکت «سیروس علیدوستی»، «پرویز شیرانی»، «حمیده بیرامی»، و «فرهاد شیرانی» در ارائه مقاله‌های «تحلیل اطلاعات پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها: مرور نوشتجات» و «طراحی الگوی توصیف و تحلیل اطلاعات پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها» از جمله همکاریهای افراد شاغل در پژوهشگاه در حوزه انتشارات است.

شایان ذکر است که این‌گونه ارتباطات به شکل خودجوش انجام می‌شود و از سوی پژوهشگاه برای آن تشویق یا پشتیبانی ویژه‌ای صورت نمی‌گیرد. تنها مشوقی که برای این منظور وجود دارد، ضریب افزایشی امتیاز انتشارات مشترک است که آن هم تنها برای اعضای هیئت علمی و در هنگام ترفیع سالانه و ارتقای مرتبه به کار می‌آید.

وجود پست الکترونیکی در پژوهشگاه نیز باعث شده است که پاره‌ای از ارتباطات رسمی و غیررسمی میان پژوهشگران پژوهشگاه پدید آید. در بخش غیررسمی، پژوهشگران اطلاعاتی را که برای دیگر پژوهشگران مناسب می‌یابند برای یک یا چند نفر از آنان یا برای تمامی کاربران پست الکترونیکی پژوهشگاه ارسال می‌دارند.

این شبکه اختصاصی نیست و مدیریتی نیز بر نامه‌های ارسالی صورت نمی‌پذیرد. در بعد رسمی نیز اخیراً مدیریت روابط عمومی پژوهشگاه پاره‌ای از اخبار خارجی و داخلی مرتبط با حوزه‌های علمی پژوهشگاه را گزینش و برای تمامی کاربران پست الکترونیکی پژوهشگاه ارسال می‌دارد.

از دیگر ارتباطات رسمی پژوهشگران در پژوهشگاه می‌توان به شرکت پاره‌ای از آنان در شورای پژوهش و نیز کمیته منتخب موضوع ماده ۵ دستورعمل اجرایی آیین‌نامه خدمت موظف و اعطای ترفیع هیئت علمی آموزشی و پژوهشی به شماره ۲/۲۰۲۷۹ و تاریخ ۷۷/۱۲/۱۵ اشاره کرد که در آنها درباره طرح‌های پژوهشی، انتشارات، و دیگر فعالیتهای علمی اعضای هیئت علمی پژوهشگاه تصمیم‌گیری و داوری می‌شود.

۲-۱-۱. استادان رشته‌های مرتبط

ارتباطات علمی با استادان رشته‌های مرتبط تاکنون به دو شکل انجام شده است. یکی از این دو شکل، ارتباطی رسمی برای نظارت و داوری طرح‌های پژوهشی است که به عنوان نمونه می‌توان به داوری طرح پژوهشی «طراحی الگوی توصیف آماری طرح غدیر: عضویت فراگیر کتابخانه‌ها» از سوی «حمید پزشکی» از استادان دانشگاه تهران اشاره کرد. مشارکت این استادان بر اساس تصمیم شورای پژوهش و با جلب موافقت آنان صورت می‌پذیرد.

حوزه دیگری که استادان رشته‌های مرتبط با پژوهشگاه ارتباط دارند، انتشارات است. این انتشارات به دو صورت انفرادی و مشترک صورت می‌پذیرد. از جمله انتشارات انفرادی این استادان که از سوی پژوهشگاه انجام شده می‌توان به کتاب «اشتراک منابع» اثر «سیونل» اشاره کرد که ترجمه «حسین مختاری معمار» از استادان دانشگاه تهران است. این نوع ارتباط رسمی است و با پیشنهاد استادان و با موافقت شورای پژوهش صورت می‌گیرد.

ارتباط علمی در انتشار مقاله‌های مشترک، به صورت غیررسمی صورت می‌پذیرد. به عنوان نمونه‌هایی از این ارتباط می‌توان به مقاله‌ای با عنوان ICT application in Iran: Vision for e-society and e-government که در مجموعه مقاله‌های کنفرانس میان‌محل WWW/Internet 2004 به صورت مشترک از سوی «سیروس علی‌دوستی» و «نادر نقشینه» و مقاله «A comparative case study of graduate courses in library and information studies in UK, USA, India, and Iran» که به صورت مشترک از سوی «لیلا مرتضایی» و «نادر نقشینه» در مجله Library Review منتشر گردیده است، اشاره کرد. «نادر نقشینه» از استادان دانشگاه تهران است. شایان ذکر است که این گونه ارتباطات به شکل خودجوش انجام می‌شود و از سوی پژوهشگاه برای آن تشویق یا پشتیبانی ویژه‌ای صورت نمی‌گیرد.

۲-۱-۲. دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های مرتبط

ارتباطی که هم‌اکنون با دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های مرتبط وجود دارد، غیررسمی و خودجوش است. راهنمایی و مشاوره این دانشجویان از سوی پژوهشگران پژوهشگاه به صورت غیررسمی و از طریق پست الکترونیکی یا به صورت حضوری انجام می‌شود. پاره‌ای از دانشجویان تحصیلات تکمیلی در رشته‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، مدیریت، فناوری اطلاعات، کامپیوتر، جامعه‌شناسی و رشته‌های وابسته هم با پژوهشگران پژوهشگاه در زمینه‌های علمی همکاری دارند که این همکاری نیز به صورت غیررسمی است و در بسیاری از موارد نیز پس از پایان یافتن یک طرح پژوهشی پایان می‌یابد.

گونه دیگر این همکاری، پذیرش این دانشجویان به عنوان کارآموز در پژوهشگاه است. کارآموزی با

مراجعة شخص دانشجو به یکی از واحدهای پژوهشگاه و توافق دوجانبه صورت می‌گیرد. برای پذیرش کارآموز نیز از سوی پژوهشگاه پشتیبانی خاصی صورت نمی‌پذیرد.

پاره‌ای از این همکاری به صورت رسمی و در قالب راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی صورت می‌پذیرد. برای این گونه همکاری نیز به جز موافقت با این فعالیت آن هم در پاره‌ای از موارد، پشتیبانی ویژه‌ای از سوی پژوهشگاه انجام نمی‌شود و دانشجویان خود اقدام به توافق با استادان و معرفی آنان به دانشگاه می‌کنند. از جمله این گونه همکاریها می‌توان به راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه‌های «توصیف زایشی نظام آوایی زبان کردی»، «بررسی مقایسه‌ای زبان‌درمانی در کودکان دچار نشانگان داون»، و «بررسی اسم فعل در زبان فارسی» در دانشگاههای علوم بهزیستی و پیام نور از سوی «سید مهدی سمائی» اشاره کرد.

۲-۱. افراد خارج از کشور

۱-۲-۱. استادان رشته‌های مرتبط

این نوع ارتباطات علمی به صورت رسمی تقریباً وجود ندارد. تنها موردی که می‌توان بدان اشاره داشت، چند بار سخنرانی پروفیسور «بودین» از اتریش در حدود ده سال پیش در پژوهشگاه است که احتمالاً حضور ایشان در ایران نیز بیشتر به خاطر همسر ایرانی ایشان بوده است. در جنبه غیررسمی نیز چنین ارتباطی میان پژوهشگران پژوهشگاه با استادان رشته‌های مرتبط در خارج از کشور وجود دارد که بسته به افراد از لحاظ تعداد و میزان ارتباط تفاوت دارد. این گونه ارتباط مستند نشده است.

۲-۲-۱. دانشجویان ایرانی تحصیلات تکمیلی در دانشگاههای خارج

این نوع ارتباط به صورت رسمی وجود ندارد و تنها موردی که می‌توان به آن اشاره کرد، همکاری محدود «مریم نظری» دانشجوی ایرانی دکترای تخصصی در دانشگاه «شفیلد» انگلستان با پژوهشگاه است که آن هم به خاطر وابستگی سازمانی وی پیش از آغاز به تحصیل در خارج از کشور به نظر می‌رسد.

۲. مؤسسه‌ها

۱-۲. مؤسسه‌های داخلی

۱-۲-۱. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعات

۱-۱-۱-۲. ملی

تنها ارتباطاتی که پژوهشگاه با کتابخانه ملی دارد بر اساس تفاهم‌نامه‌ای صورت می‌گیرد که در تاریخ ۸۵/۲/۱۷ میان رئیس‌ان دو سازمان منعقد گردیده است. بنابراین همکاری میان پژوهشگاه و کتابخانه ملی در چارچوب ماده‌های این تفاهم‌نامه انجام می‌شود. برخی از مفاد این تفاهم‌نامه عبارت‌اند از:

- «پژوهشگاه» در برنامه‌ریزی استراتژیک «کتابخانه ملی» همکاری نماید،
- «کتابخانه ملی» با همکاری «پژوهشگاه» استانداردهای اطلاع رسانی را تعیین و در صورت نیاز نسبت به بومی سازی استانداردها اقدام کند،
- «کتابخانه ملی» و «پژوهشگاه» برای ترویج استانداردها در کشور و طراحی سازوکار قانونی رعایت استانداردهای اطلاع رسانی به مبادله متخصص بپردازند،
- «کتابخانه ملی» با همکاری «پژوهشگاه» نسبت به طراحی سازوکارهای لازم برای ایجاد مرکز ملی تامین مدرک اقدام نماید،
- برای صرفه جویی در خرید منابع، «کتابخانه ملی» نشریات خارجی را به صورت متمرکز خریداری کند و در اختیار علاقه‌مندان قرار دهد،

□ «پژوهشگاه» و «کتابخانه ملی» نسبت به طراحی سیاست اطلاعات در زمینه پایان نامه‌های دانشجویان ایرانی و نشریات لاتین اقدام کنند،

□ «پژوهشگاه» دانش خود در زمینه اشتراک منابع را برای تسری به کتابخانه‌های کشور به «کتابخانه ملی» منتقل کند.

شایان ذکر است که این تفاهم‌نامه تا زمان نگارش این گزارش به مرحله اجرا نرسیده است.

۲-۱-۱-۲. دانشگاهی و اختصاصی

پژوهشگاه هم‌اکنون با هیچ‌یک از کتابخانه‌های دانشگاهی و اختصاصی ارتباط ویژه و جداگانه‌ای ندارد. ارتباط با این نوع کتابخانه‌ها به صورت کلی و در قالب طرح‌های غدیر و امین صورت می‌گیرد.

طرح غدیر سازوکاری برای دسترسی مستقیم به منابع کتابخانه‌هاست که از سال ۱۳۷۴ در سطح وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به اجرا درآمده است. دانشجویان تحصیلات تکمیلی و اعضای هیئت علمی این وزارتخانه با عضویت در این طرح می‌توانند به کتابخانه‌های عضو (کتابخانه‌های دانشگاهها و مؤسسه‌های پژوهشی‌ای که به عضویت طرح درآمده‌اند) مراجعه کرده و از منابع آنها در محل استفاده نمایند و تعدادی کتاب از آنها امانت گیرند. هم‌اکنون تعدادی از اعضای هیئت علمی پژوهشگاه در این طرح عضویت دارند.

طرح امین نیز سازوکاری برای دسترسی غیرمستقیم به منابع کتابخانه‌ها در سطح ملی است که سابقه اجرای آن به سال ۱۳۴۷ بازمی‌گردد. براساس این طرح، تمامی افرادی که کتابخانه‌های آنها به عضویت طرح درآمده باشند، می‌توانند با واسطه کتابخانه خود و در قبال پرداخت هزینه، منابع موردنیاز را از دیگر کتابخانه‌های عضو امانت گیرند یا تصویر آنها را دریافت کنند.

۲-۱-۲. مؤسسه‌های دانشگاهی و پژوهشی

۱-۲-۱-۲. دانشگاهها و مراکز آموزش عالی

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، پاره‌ای از اعضای هیئت علمی پژوهشگاه به صورت انفرادی با دانشگاهها و مراکز آموزش عالی در راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی همکاری دارند که از سوی پژوهشگاه برای آن اقدام ویژه‌ای صورت نمی‌پذیرد.

در این زمینه اعضای هیئت علمی پژوهشگاه از سوی دانشگاهها برای داوری پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها دعوت می‌شوند که به عنوان نمونه می‌توان از داوری پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «انتخاب مدل پیاده‌سازی تجارت الکترونیکی در بنگاههای کوچک و متوسط» در دانشگاه امام حسین (ع) از سوی «سیروس علیدوستی» نام برد.

۲-۲-۱-۲. پژوهشگاهها و مؤسسه‌های پژوهشی

در زمینه ارتباط علمی پژوهشگاه با دیگر پژوهشگاهها و مؤسسه‌های پژوهشی مورد قابل ذکر وجود ندارد.

با این وجود، پژوهشگران خود با این‌گونه سازمانها ارتباط برقرار می‌سازند. از جمله این همکاریها می‌توان به مشاوره «سیروس علیدوستی» در پروژه «مطالعات راهبردی توسعه محتوا» در «پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات» وابسته به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات اشاره کرد.

۳-۱-۲. ناشران

۱-۳-۱-۲. مجلات تخصصی

پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران در حال حاضر فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات را به عنوان یک مجله تخصصی منتشر می‌کند که آثار پژوهشگران داخل و خارج پژوهشگاه در آن به چاپ می‌رسند. هر

چند این مجله هنوز موفق نشده است از وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری اعتبار علمی دریافت دارد، اما پذیرش و چاپ مقاله در آن بر اساس هم‌ترازخوانی صورت می‌پذیرد. با این وجود به دلیل نیاز به اعتبار علمی در ارزیابی مقاله‌های اعضای هیئت علمی، چاپ مقاله در این مجله از سوی پژوهشگران پژوهشگاه چندان استقبال نمی‌شود. افزون بر این، یک مجله تخصصی پیوسته به نام «نما» نیز از طریق وب‌سایت پژوهشگاه منتشر می‌شود که انتشار مقاله در آن بدون هم‌ترازخوانی انجام می‌شود.

انتشار مقاله در مجلات تخصصی خارج از پژوهشگاه از سوی پژوهشگران با ارائه مقاله به آنها از سوی خود پژوهشگران صورت می‌پذیرد. به این منظور از سوی پژوهشگاه پشتیبانی ویژه‌ای صورت نمی‌پذیرد. در این زمینه به عنوان نمونه می‌توان به مقاله «محمد ابوبی» در فصلنامه دانش مدیریت با عنوان «ارائه چهارچوبی برای توسعه سیستم‌های پشتیبان تصمیم‌گیری استراتژیک در برنامه‌های اصطلاحات دولت ایران» و مقاله «مریم خسروی» با عنوان «استرس در کتابخانه» در فصلنامه کتاب اشاره کرد.

۲-۳-۲. کتاب

ارتباط با ناشران تنها از سوی پژوهشگران پژوهشگاه و به صورت خودجوش صورت می‌گیرد و در این زمینه از سوی پژوهشگاه اقدام ویژه‌ای انجام نمی‌شود. از جمله این موارد می‌توان به انتشار کتاب «دستور زبان فارسی» اثر «سید مهدی سمائی» از سوی «نشر مرکز» و «فرهنگ تشریحی شیمی» ترجمه «تقی رجیبی» از سوی نشر «دانشیار» اشاره کرد.

۲-۴. شوراها و کمیسیونهای مرتبط

ارتباط با شوراها و کمیسیونهای مرتبط با فعالیتهای پژوهشگاه به دو صورت انجام می‌شود. شکل اول این ارتباط به عضویت رئیس یا نماینده پژوهشگاه در آنها به عنوان یک شخص حقوقی اختصاص دارد. شکل دوم، اما به عضویت هر یک از اعضای پژوهشگاه در آنها به عنوان متخصص مربوط می‌شود. عضویت پژوهشگاه در کمیسیون اطلاع‌رسانی شورای پژوهشهای علمی کشور در گذشته از نوع اول این ارتباط به شمار می‌رود. اما عضویت در «کمیته راهبری نظام اطلاع‌رسانی دانشگاهی» این وزارت و «کمیته اطلاعات برای همه» در «کمیسیون ملی یونسکو» از نوع دوم به حساب می‌آیند.

۲-۵. دستگاههای دولتی

ارتباط علمی با دستگاههای دولتی به دو صورت انجام می‌شود. شکل اول این ارتباط از سوی رئیس پژوهشگاه برقرار می‌شود و در آن رئیس پژوهشگاه، خود یا از طریق پژوهشگران دیگر، دانش آشکار یا پنهان پژوهشگاه را در اختیار دستگاههای دیگر قرار می‌دهد. این ارتباط در پاره‌ای از موارد در قالب بازدهیایی است که مدیران و کارشناسان دستگاههای دولتی از پژوهشگاه دارند.

ارتباط با دستگاههای دولتی گاه به انجام پروژه‌هایی نیز منجر می‌شود که از میان آنها می‌توان به پروژه‌های «ایجاد پایگاه مجازی مطالعات طرحها و نقشه‌های عمرانی کشور (آرشیو چیدر)» و «مطالعه و نقد گزارش نظام توسعه علمی کشور» اشاره کرد که از سوی پژوهشگاه به ترتیب برای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری به انجام رسیده‌اند.

گونه دیگر این ارتباط، از سوی پژوهشگران برقرار می‌گردد. در این حالت، پژوهشگران با روابطی که به شکل شخصی ایجاد می‌شود با دستگاههای دولتی همکاریهایی را به انجام می‌رسانند. بیشترین فعالیتی که پژوهشگاه ممکن است در این زمینه به انجام رساند، موافقت با چنین همکاریهایی است.

۲-۱-۶. انجمنهای علمی

ارتباط پژوهشگاه با انجمنهای علمی تاکنون با کمکهای مالی انجام شده است و پژوهشگاه به انجمنهای علمی «کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران» و «ایرانی مطالعات جامعه اطلاعاتی» کمک مالی کرده است. در پاره‌ای موارد نیز انتشارات انجمنهای علمی از سوی پژوهشگاه صورت گرفته است. به عنوان نمونه می‌توان از انتشار چند شماره از نشریه «لیبر»^۱ (فصلنامه انجمن علمی - دانشجویی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران)، نشریه «سیماء» (نشریه انجمن علمی - دانشجویی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه شهید بهشتی)، نشریه «کنیه» (فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه پیام‌نور مرکز تهران) نام برد. پژوهشگران پژوهشگاه نیز به صورت شخصی در پاره‌ای از انجمنهای علمی عضویت دارند که در این زمینه از سوی پژوهشگاه پشتیبانی یا تشویق ویژه‌ای صورت نمی‌پذیرد.

۲-۱-۷. هیئت امنا

پژوهشگاه علاوه بر عضویت رئیس آن در هیئت امنا به عنوان شخص حقوقی، دارای اعضای هم در هیئت امنا به عنوان اعضای حقیقی است. عضویت «سیروس علی‌دوستی» در هیئت امنا و «محمد ابوبی» در کمیسیون دائمی آن در این چارچوب است. در هر دو صورت، پژوهشگاه بر اساس این دو گونه عضویت با هیئت امنا ارتباط علمی برقرار می‌کند.

۲-۱-۸. همایشها

تاکنون همایشهای اندکی از سوی پژوهشگاه برگزار شده‌اند. به عنوان نمونه، پژوهشگاه با توافق‌نامه‌ای که با کمیسیون ملی یونسکو در ایران در تاریخ ۱۳۸۳/۵/۱ امضا کرد، نشست و کارگاهی را با عنوان «توسعه راهبرد ملی در زمینه فناوری اطلاعات با تأکید بر توسعه محتوای بومی» (تهران: ۱۱-۱۲ مهر ۱۳۸۳) برگزار نمود. در برگزاری این نشست کمیسیون ملی یونسکو در ایران، دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت امور خارجه (اداره کل مجامع و نهادهای تخصصی)، و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی همکاری داشتند. اما از سوی دیگر، پژوهشگاه تاکنون در همایشهایی که سازمانهای دیگر برگزار کرده‌اند، همکاری چندانی نداشته است.

پژوهشگران پژوهشگاه برای شرکت در همایشهای داخلی بر اساس مقررات و آیین‌نامه‌های موجود در وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری از سوی پژوهشگاه پشتیبانی مالی می‌شوند. این پشتیبانها بر اساس محل برگزاری هر همایش و مدت آن صورت می‌گیرند. گزینش و شرکت در این همایشها بر اساس اقدام شخصی پژوهشگران شکل می‌گیرد.

به عنوان نمونه‌هایی از این ارتباط می‌توان به مقاله‌ای با عنوان «مشکلات یکسان‌نویسی اسامی ترکیبهای شیمیایی آلی» در «کنفرانس هم‌اندیشی و واژه‌گزینی» اشاره کرد که از سوی «سید مهدی سمانی» و «تقی رجبی» ارائه گردید.

۲-۱-۹. رسانه‌های عمومی

ارتباط با رسانه‌های عمومی شکلی رسمی داشته است و شامل ارتباط با مطبوعات (از پاسخگویی به پرسشها گرفته تا ارائه یک گزارش کلی یا موضوعی از عملکرد پژوهشگاه) و شرکت در برنامه‌های صدا و سیماست. البته مورد اخیر بیشتر از سوی رئیس پژوهشگاه صورت می‌گیرد.

^۱ LIBER

این ارتباط به صورت غیررسمی نیز از سوی پژوهشگران پژوهشگاه انجام شده است که به عنوان نمونه می‌توان به شرکت «امیر پارسی» در برنامه تلویزیونی «سال صفر» به عنوان مجری، مشاور، و کارشناس اشاره کرد.

۲-۲. مؤسسه‌های خارجی

۱-۲-۲. دانشگاهها

پژوهشگاه تاکنون ارتباط قابل بیانی با دانشگاههای خارجی نداشته است.

۲-۲. مؤسسه‌های پژوهشی

پژوهشگاه تاکنون ارتباط قابل بیانی با مؤسسه‌های پژوهشی خارجی نداشته است.

۳-۲. انجمنهای علمی

پژوهشگاه از اوان تأسیس در پاره‌ای از انجمنهای علمی میان‌ملل عضویت داشته است. البته این عضویت با تصویب دولت امکان‌پذیر است. از جمله این انجمنها می‌توان به «ایفلا»^۱ (فدراسیون میان‌ملل انجمنها و مؤسسه‌های کتابداری) اشاره کرد که عضویت پژوهشگاه در آن نیز در سال ۲۰۰۵ میلادی تمدید شده است.

عضویت پژوهشگران پژوهشگاه در انجمنهای علمی میان‌ملل به صورت شخصی انجام می‌پذیرد و از سوی پژوهشگاه هیچ‌گونه پشتیبانی و تشویقی برای آن صورت نمی‌پذیرد. شایان ذکر است که هم‌اکنون چنین عضویت‌هایی در میان اعضای پژوهشگاه وجود ندارد.

۴-۲. شوراها و کمیسیونهای جهانی و میان‌مللی

پژوهشگاه به دلیل جایگاهی که از بدو تأسیس در عرصه میان‌ملل داشته، در شوراها و کمیسیونهای جهانی نیز عضو بوده و پاره‌ای از آنها را نیز در کشور نمایندگی می‌کرده است. در این زمینه می‌توان به ابفای نقش کانون ملی «یونیسف»^۲ (نظام جهانی اطلاعات علمی سازمان ملل) در ایران، عضویت و نمایندگی ملی در تشکیلات «اپین»^۳ (شبکه اطلاع‌رسانی کشورهای آسیایی و اقیانوس آرام)، و عضویت در «ابنفوترم»^۴ (شبکه میان‌مللی اصطلاح‌شناسی) اشاره کرد.

۵-۲. همایشها

پژوهشگاه تاکنون همایشی در سطح جهان برگزار نکرده و در برگزاری چنین همایشهایی نیز همکاری نداشته است.

پژوهشگران پژوهشگاه برای شرکت در همایشهای خارجی بر اساس مقررات و آیین‌نامه‌های موجود در وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری از سوی پژوهشگاه پشتیبانی مالی می‌شوند. این پشتیبانیها بر اساس محل برگزاری هر همایش و مدت آن صورت می‌گیرند. گزینش و شرکت در این همایشها بر اساس اقدام شخصی پژوهشگران شکل می‌گیرد.

به عنوان نمونه‌هایی از این ارتباط می‌توان به مقاله‌ای با عنوان ICT application in Iran: Vision for e-society and e-government که در کنفرانس میان‌ملل WWW/Internet 2004 در کشور اسپانیا به صورت مشترک از سوی «سیروس علی‌دوستی» و «نادر نقشینه» و مقاله Computer and the Internet within family که از سوی «بهزاد دوران» در کنفرانس Crossroads در کشور ترکیه ارائه گردیدند، اشاره کرد.

¹ IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions)

² UNISIST

³ APIN

⁴ InfoTerm

۶-۲-۲. ناشران

۱-۶-۲-۲. مجلات تخصصی

پژوهشگاه ارتباطی با مجلات تخصصی میان‌ملل ندارد و پژوهشگران آن شخصاً برای انتشار مقاله‌های خود در این مجله‌ها اقدام می‌کنند. در این زمینه نیز پشتیبانی ساخت‌یافته‌ای از سوی پژوهشگاه صورت نمی‌گیرد. تنها تشویقی که برای این منظور انجام می‌شود، پرداخت پاداشی است که بر اساس آیین‌نامه وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری صورت می‌گیرد.

در این زمینه می‌توان به عنوان نمونه به مقاله‌های زیر اشاره کرد:

Sedighi, Mehri. 2007. Geospatial approach to regional mapping of research library holdings: Use of ArcInfo at IRANDOC. *Program: Electronic library and information systems* 41 (1).

Mortazaie, L., and N. Naghshineh. 2002. A comparative case study of graduate courses in library and information studies in UK, USA, India, and Iran. *Library Review* 51 (1).

اشاره کرد.

۲-۶-۲-۲. کتاب

تاکنون هیچ‌گونه ارتباطی میان پژوهشگاه با پژوهشگران آن با ناشران خارجی کتاب وجود نداشته است و حتی برای ترجمه‌هایی هم که از سوی پژوهشگاه منتشر می‌شوند، از ناشران اجازه گرفته نمی‌شود.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران
دفتر ارتباطات علمی

برنامه استقرائات
از تبادلات علمی
۸۹-۱۳۸۷

فرشته منصوری

همکاران

آصفه اسدی - سیروس علیدوستی

ناظر

مهندس سید علی کاظمی

۱۳۸۶